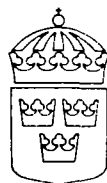

Utbildningsutskottets yttrande

1987/88:3 y

om Sverige och den västeuropeiska integrationen
(prop. 1987/88:66)

UbU
1987/88:3 y

Till utrikesutskottet

Utrikesutskottet har den 4 februari 1988 beslutat att bereda utbildningsutskottet tillfälle att yttra sig över proposition 1987/88:66 om Sverige och den västeuropeiska integrationen jämte motionerna 1987/88:U2, 1987/88:U3, 1987/88:U4, 1987/88:U5, 1987/88:U6, 1987/88:U7, 1987/88:U522, 1987/88:U523 och 1987/88:U524 såvitt propositionen och motionerna rör utbildningsutskottets beredningsområde.

Under allmänna motionstiden i år väcktes en motion 1987/88:Ub806 i vilken hemställs att riksdagen hos regeringen begär att en strategi utvecklas och att Sverige verkar för ett fullvärdigt deltagande i EG:s utbytes- och forskningsprogram (yrkande 30). Motionen remitterades till utbildningsutskottet. Utskottet överlämnar motionsyrkandet till utrikesutskottet samtidigt med detta yttrande för fortsatt beredning.

Utbildningsutskottet vill med anledning av proposition 1987/88:66 och motionerna anföra följande.

I propositionen anges ett antal områden, inom vilka Sverige eftersträvar ett fördjupat samarbete med EG. Utbildningsutskottet begränsar sitt yttrande till att beröra två konkreta frågor som föredragande statsrådet tar upp i anslutning till EG:s arbete på att uppnå målen för en inre marknad. Den första frågan gäller Sveriges deltagande i det europeiska samarbetet på *forsknings- och utvecklingsområdet*, den andra frågan berör EG:s strävanden att öka *rörligheten* för människor i vad avser studentutbyte, praktikanttjänstgöring och ungdomsutbyte i Västeuropa.

Forskning och utveckling (FoU) kräver i dag stora insatser beträffande utrustning och personal för att nå goda resultat. Ett relativt litet land som Sverige har numera ingen möjlighet att självständigt initiera och genomföra större forskningsprojekt. Mot denna bakgrund har Sverige verkat för ökad internationell samverkan. Ett europeiskt forskningssamarbete i organiserade former – inom både grundforskning och tillämpad forskning – har funnits sedan länge. Detta samarbete är öppet för alla länder i Västeuropa. I *bilaga* till detta yttrande redovisas översiktligt de program/projekt, som svenska institutioner, organ och företag är engagerade i och vilkas kostnader främst täcks av anslag under åttonde huvudtiteln (Utbildningsdepartementet) budgetåret 1988/89.

Det är enligt utbildningsutskottets uppfattning väsentligt att det svenska

deltagandet i ett brett europeiskt forskningssamarbete får goda möjligheter att utvecklas även i framtiden.

När det gäller EG:s FoU-arbete instämmer utbildningsutskottet i regeringens ställningstagande i propositionen att det är av största vikt att svenska forskningsinstitutioner och företag ges möjlighet att medverka i de projekt som ingår i EG:s nya ramprogram för FoU. Den erfarenhet som svenska forskare fått av internationellt forskningssamarbete bör kunna utgöra en god grund för ett deltagande även i EG:s industristrategiska forskningsprogram som t.ex. ESPRIT (European Strategic Programme for Research and development in Information Technology), RACE (Research and development of Advanced Communication technologies in Europe) och BRITE (Basic Research in Industrial Technologies for Europe). Sverige och vissa EFTA-länder har tecknat ramavtal om tekniskt och vetenskapligt samarbete med EG. Det är enligt utbildningsutskottets mening angeläget att Sverige deltar i det s.k. stimulansprogrammet SCIENCE (Stimulation de la Coopération Internationale et des Échanges nécessaires aux chercheurs Européens) som syftar till att främja rörligheten och samarbetet mellan de europeiska forskarna.

Inom EG drivs för närvarande två program som syftar till att öka utbytet av högskolestuderande och studerande ungdom. Programmet ERASMUS (European Community Action Scheme for the Mobility of University Students) vänder sig till universitet och högskolor inom EG. Målet på sikt är att varje högskolestuderande skall få tillbringa minst en termin av sina studier i en utländsk högskola. Det andra programmet COMETT (Community Action Programme in Education and Training for Technology) syftar till att öka samarbetet mellan utbildningsanstalterna och industrin inom EG. Ett stort antal industriföretag skall sörja för att de studerande ungdomarna får tillgång till praktikplatser under sin utbildningstid.

I fyra av de till utbildningsutskottet remitterade motionerna och i motion 1987/88:Ub806 yrkande 30 berörs frågan om Sveriges deltagande i det utvidgade studerande- och ungdomsutbytet inom EG. I motion 1987/88:U7 (m) betonas att ökade utlandskontakter är väsentligt för att vidmakthålla utbildningskvaliteten vid svenska universitet. Uppläggningsen av den högre utbildningen i Sverige bör grundas på ett europeiskt synsätt i framtiden. Motion 1987/88:U6 (fp) understryker att ett av syftena med den västeuropeiska integrationen är att stärka den europeiska gemenskapskänslan, inte minst bland ungdomen. För Sveriges del är det därför väsentligt att inte hamna helt utanför det europeiska samarbetet i vad gäller student- och praktikantutbytet. I båda de nu nämnda motionerna och i motion 1987/88:U524 (c) anförts att den svenska politiken borde vara mera aktiv för att uppnå en anslutning till ERASMUS- och COMETT-programmen. I motion 1987/88:U5 (c) framhålls att ett samarbete med EG på detta område bör omfatta alla EFTA-länder. Enligt motion 1987/88 Ub:806 är det angeläget att få till stånd en anslutning av EFTA-länderna till EG:s forsknings- och utbytesprogram. Den svenska regeringen bör därför utarbeta en strategi och verka för ett fullvärdigt svenskt deltagande i EG:s samarbetsprogram. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna (yrkande 30).

Beträffande EG:s utbytesprogram ERASMUS och COMETT delar utbildningsutskottet regeringens uppfattning att ett intensifierat utbyte mellan universitet och högskolor inom EG kan få negativa konsekvenser för svenska studerandes och ungdomars möjligheter att delta i undervisningen vid utländska läroanstalter, om Sverige inte ges möjligheter att delta i programmen. Utbildningsutskottet vill i detta sammanhang också erinra om de diskussioner som för närvarande pågår inom Europarådet beträffande utbytet av studerande, lärare och forskare samt det arbete som Europarådet är engagerat i för att öka kontakterna mellan ungdomar i olika länder. Utbildningsutskottet har vidare erfarit att det även inom Nordiska rådet finns planer på att öka utbytet av bl.a. studerande, lärare och forskare inom de nordiska länderna. I en handlingsplan för det nordiska kultursamarbetet, som utarbetats av ministerrådet, finns bl.a. förslag om ett nordiskt utbytesprogram för lärare och studerande (NORDPLUS). Tanken är att lärare och studerande skall få stipendier för att vistas upp till ett år vid en nordisk utbildningsanstalt. Bidrag skall även kunna utgå till de mottagande skolorna/institutionerna för extra kostnader. NORDPLUS föreslås starta under 1989 och pågå under en femårsperiod. Under de tre sista åren av försöksperioden beräknas antalet stipendier uppgå till 1 200 per år. Ministerrådets förslag kommer att behandlas under Nordiska rådets 36:e session i mars 1988.

Enligt utbildningsutskottets uppfattning är NORDPLUS-programmet intressant och påminner om EG:s ERASMUS-program. Om NORDPLUS-programmet kan genomföras som planerat kommer svenska studerande och lärare att få ökade möjligheter till nordiska kontakter. Ett etablerat samarbete enligt intentionerna i NORDPLUS-programmet skulle enligt utbildningsutskottets uppfattning kunna vara en brygga över till EG:s utbytesprogram och ett brett studerande- och ungdomsutbyte i Europa.

Det pågående arbetet inom Europarådet och Nordiska rådet för ökade möjligheter till utbyte och kontakter mellan forskare, lärare, studerande och ungdom ser utbildningsutskottet som positivt. Detta arbete står enligt utskottets mening inte i någon motsats till arbetet på att från svensk sida delta i EG:s utbytesprogram ERASMUS och COMETT. Enligt vad utbildningsutskottet erfarit arbetar också regeringen på olika sätt aktivt för att EFTA-länderna, och därmed Sverige, skall kunna ingå i ERASMUS och COMETT.

Med hänvisning till det anförda föreslår utbildningsutskottet att utrikesutskottet hemställer att riksdagen godkänner de i proposition 1987/88:66 förordade riktlinjerna för det fortsatta arbetet beträffande Sveriges medverkan i det västeuropeiska samarbetet och avslår motionerna 1987/88:U5, 1987/88:U6, 1987/88:U7, och 1987/88:U524 i berörda delar samt 1987/88:Ub 806 (yrkande 30).

Stockholm den 3 mars 1988

På utbildningsutskottets vägnar

Lars Gustafsson

Närvarande: Lars Gustafsson (s), Pär Granstedt (c), Helge Hagberg (s), Birgitta Rydle (m), Lars Svensson (s), Ylva Annerstedt (fp), Ingvar Johnsson (s), Göran Allmér (m), Barbro Nilsson (s), Margareta Hemmingsson (s), Birger Hagård (m), Marita Bengtsson (s), Larz Johansson (c), Kerstin Keen (fp) och Bo Hammar (vpk).

Avvikande mening

Pär Granstedt (c), Birgitta Rydle (m), Ylva Annerstedt (fp), Göran Allmér (m), Birger Hagård (m), Larz Johansson (c) och Kerstin Keen (fp) anser att den del av utskottets yttrande som på s. 3 börjar med "Beträffande EG:s utbytesprogram" och slutar med "(yrkande 30)" bort ha följande lydelse:

Sverige har en stor värdegemenskap med länderna i Västeuropa. Utbildningsutskottet anser att Sveriges strävan att delta i EG:s kultur- och utbildningspolitiska samarbete måste präglas av kreativitet och initiativkraft. I så stor utsträckning som möjligt bör helhetslösningar eftersträvas inom ramen för EFTA:s gemensamma målsättning för ett vidgat europeiskt samarbete.

På utbildningspolitikens område tilldrar sig EG:s utbytesprogram ERASMUS och COMETT allt större uppmärksamhet. Från svensk sida finns det en oro över att svenska studenter inte kommer att få samma förutsättningar som studenter i EG-länderna att under sina studier knyta kontakter med studenter, lärare och forskare i andra länder. Det är därför angeläget att EFTA-länderna får möjlighet att anslutas till EG:s samarbetsprogram på detta område. I Sverige bör förberedelsearbete till ett omfattande samarbete i framtiden påbörjas redan nu. Sverige och EFTA-länderna måste vidta åtgärder för att göra studier i vårt land lockande för studenter från EG-länderna. Enligt utbildningsutskottets uppfattning är student- och praktikantutbytet av sådan betydelse att den svenska politiken borde vara avsevärt aktivare. Mot denna bakgrund bör regeringen utarbeta en strategi för ett fullvärdigt svenskt deltagande i EG:s utbytesprogram ERASMUS och COMETT.

Med det anförda föreslår utbildningsutskottet att utrikesutskottet hemställer att riksdagen med anledning av proposition 1987/88:66 och motionerna 1987/88:U5, 1987/88:U6, 1987/88:U7, 1987/88:U524 i berörda delar samt 1987/88:Ub806 (yrkande 30) som sin mening ger regeringen till känna vad utbildningsutskottet anfört om utarbetandet av en strategi för ett fullvärdigt deltagande i EG:s utbytesprogram.

Särskilt yttrande

Bo Hammar (vpk) anför:

Naturligtvis har ett litet land som Sverige, tillhörigt ett tämligen begränsat språkområde (det nordiska), allt intresse av att tillgodogöra sig den stimulans som vetenskapliga och kulturella förbindelser med andra länder kan ge.

Däremot finns i en sådan utbytes- och utvecklingsprocess inga som helst rimliga skäl att prioritera EG-länderna. Kontakterna inom forskning och vetenskap bör tvärtom vara bredare än så. Det är ingalunda så att EG-länderna alltid representerar det mest avancerade. Inte heller är det just

den inom EG dominerande inriktningen av forskning och teori som är den, för vilken Sverige med sina sociala och politiska utgångspunkter bör ha intresse.

Sverige bör noga avväga utformningen av samverkan med EG på det vetenskapliga området. Två synpunkter är därvid särskilt betydelsefulla.

Sverige bör bevara sin egen forskningspolitiska självständighet, sin rätt att utifrån egna strävanden inrikta och prioritera vetenskapligt arbete. Att lära av andra är nyttigt, men att tillämpa resultaten måste vila på en grund av självständig social och politisk hållning. Inte minst viktigt är att hålla distansen till vissa av EG-ländernas teknologiska mastodontprojekt, vilka styrs av en militärstrategisk avsikt som helt strider mot den svenska säkerhetspolitiken.

För det andra bör det sociala innehållet och inriktningen i forskning och vetenskap noga beaktas. Det är en uppgift för Sverige att t.ex. framhäva vikten av ett socialt ställningstagande då det gäller inriktningen av ny teknologi. Det är sålunda tydligt, att massarbetslösheten i EG-länderna bl.a. beror på att teknologiska förändringar slagit ut arbetare och fragmentiserat det mänskliga arbetet. En sådan inriktning har Sverige inte intresse av. Teknologin skall ställas i de folkliga intressenas tjänst och befordra en uppgradering av det mänskliga arbetets ställning i samhälle och produktionsprocess.

Som ett typiskt exempel på teknologi, som strider mot grundläggande linjer i svensk politik, kan nämnas Prometheus. Detta projekt syftar till att främja en transportpolitik byggd på massiv expansion av biltrafik och tunga vägtransporter. Projektet speglar bilindustrins och vägbyggnadsindustrins övermakt inom EG-blocket. Strävanden av detta slag går helt på tvärs med all seriös transport- och miljöpolitik. Det strider följaktligen mot den svenska nationens uppenbara intresse.

Slutsatsen blir a) att Sveriges vetenskapliga samarbete bör ha en mer allsidig och global inriktning än vad EG-samarbetet ger och b) att Sverige noga bör formulera sin egen utbildnings- och forskningsfilosofi och hävda denna. Detta gäller kanske särskilt på de nya teknologiernas område, eftersom de sociala och mänskliga effekterna här blir djupgående.

Svenskt deltagande i internationellt samarbete på forskningens och utbildningens område

UbU 1987/88:3 y
Bilaga

	Program/projekt	Organ/institution	BP 1987/88:100, bil. 10 Anslag tkr	Anmärkning
Grundforskning	CERN (elementarpartikelfysik)	NFR		
	ESO (astronomi)	NFR	136 025 (D 35)	
	CEMB (molekylärbiologi)	NFR		
	ESA (rymden)	DFR	49 819 (D 35)	
	ESFR (synkronljus)	NFR		inom anslaget för NFR (D 32)
Tillämpad forskning	Esrange (rymden)	DFR	8 537 (D35)	
	EUREKA (teknologi)	Svenska företag	(bl. a. STU, Industrifonden)	Svenska företag deltar i 32 projekt (totalt 165)
Tillämpad forskning och utveckling	COST (främst teleteknik)			Sverige deltar i ca 60 projekt
	ESA (rymdteknologi)	DFR		211 milj. kr. (bil. 12, F 7)
EG:s nya ramprogram	1. Livskvalitet (aids- och cancerforskning)	MFR		Inom anslaget för MFR (D 31)
	Medicinsk teknik	STU		
	2. Informations- och kommunikationssamhället			
	ESPRIT (informationsteknologi)			Sverige deltar (projektnivå)
	RACE (telekommunikation)			"
	3. Modernisering av industrin			
	Träforskning	STU	3 000	"
	Avfallsatervinning	STU	1 000	"
	BRITE (teknik)			"
	EURAM (material)	STU		"
4. Exploatering och användning av biologiska resurser				

	Program/projekt	Organ/institution	BP 1987/88:100, bil. 10 Anslag tkr	Anmärkning
	5. Energi Fusionsprogrammet 6. Vetenskap och teknik för utveckling 7. Exploatering av havsbotten och användning av marina resurser 8. Utveckling av FoU-samarbetet i Europa SCIENCE	NFR	53 000 (10 000/år i fem år)	Sverige erbjuds delta
Utbyte	ERASMUS (högskolestuderande) COMETT (praktikplatser) Youth for Europe (ungdomar)			jfr Svenska Institutet ca 5,5 milj. kr. (D 28) och Fulbright Commission ca 4,5 milj. kr. (D 28)

Anslag i budgetpropositionen 1987/88 bilaga 10 angående internationalisering m. m.

Anslag D 1 UHÅ

Anslagspost 1 Förvaltningskostnader, bl. a. 690 000 kr. för värdering av utländsk högre utbildning.

Anslag D 7 Vissa särskilda utgifter inom högskolan m. m.

Anslagspost 1 till UHÅ:s disposition (internationell verksamhet), 5 400 000 kr.

Sektorsanslagen (högskoleenheternas "fria resurser").

Forskningsrådsnämnden och forskningsråden.

Naturvetenskapliga och medicinska forskningsråden avsätter särskilda medel för stipendier till svenska forskare för vistelse utomlands och för utländska gästforskarens vistelse i Sverige.

D 34 Rymdforskning 25 470 000 kr.

Övrigt

EG har 1986 tecknat ramavtal om tekniskt och vetenskapligt samarbete med bl. a. Sverige.

Forskningsråden är medlemmar i ESF (European Science Foundation).

